

PĒDA

2017. gada decembris

Augstkalnes vidusskolas avīze

4. (86.) izdevums

Redaktores sleja

Tikko aizvadīti ilgi gaidītie Ziemassvētki, bet nu jau pienācis 2018.gads! Ikviens no mums šajā laikā cer uz brīnumu, uz savu vēlēšanos piepildīšanos.

Visi kopā mēs decembrī izdzīvojām ar īpašām sajūtām, rotājot skolu svētku noskaņās, iededzot Adventa laika sveces, darinot dāvanas Tērvetes SAC iemītniekiem, rakstot apsveikumus, gatavojot klašu priekšnesumus svētku pasākumiem skolā un baznīcā, domājot labas domas un vēlot visiem priecīgus Ziemassvētkus, jo tieši svētki iet roku rokā ar vārdiņu-prieks! Un īpašs prieks ir par tiem skolēniem, kuru liecības atspoguļo labus un izcilus mācību sasniegumus. Un tādu ir daudz!

Tomēr vislabākā dāvana šajā laikā ikvienam no mums ir patīkama kopā būšana ar klasesbiedriem un skolotājiem svētku pasākumos skolā. Mēs nemaz nespējam iedomāties, cik daudz pasaulē ir cilvēku, kuri negaida dāvanas, bet sirsnības pilnus mirkļus kopā ar sev mīļajiem un tuvajiem cilvēkiem... Tā ir liela laime, ja ir cilvēki, kuriem tu vari gatavot dāvanu svētkos. Tas nozīmē, ka tev ir iespēja sagādāt kādam prieku, jo Ziemassvētkos pats svarīgākais ir sniegt mīlestību un prieku citiem. To var izdarīt ar dāvanām, piparkūku smaržu, kopā būšanu, svētku priekšnesumiem, eglīti, dziesmām un dejām. Ar visu to, kas dara mūs laimīgus un mūsu dzīvi skaistu.

Ugunīgais Gailis
negribīgi 2018.gada

16.februārī atdos gada dzīvnieka troni Dzeltenajam Zemes Sunim. Suns iemieso taisnīgumu, nekad nenodod, tāpēc viņa valdīšanas gadā uztraukties nevajadzēšot, jo viss notiks tā, kā katrs no mums būs pelnījis. Precīzi un taisnīgi. Centies un ticī, 2018.gadā atbildīgi un droši ķeries klāt jebkurai nodarbei, jo Zemes stihija sniedz stabilitāti. Tai raksturīga pacietība, taisnīgums, godīgums un sistemātiskums. Galvenais ir pašam ticēt, ka viss izdosies, tad 2018.gada saimnieks- Dzeltenais Zemes Suns ar prieku palīdzēs visam notikt.

Laimīgu 2018.gadu!
Skolotāja Selga Tisenkopfa

Apsveicam čaklākos skolas bibliotēkas lasītājus!

Daudzi skolēni mūsu skolā ne tikai labi mācās, bet arī brīvos brīžus pavada saturīgi- lasot grāmatas. Apkopojot rezultātus, par grāmatu draugiem tika nominēti:

1.klasē- Ilja Samofalovs, Santa Baranova, Gatis Butkus, Roberts Meiris.

2.klasē- Viktorija Štāle, Enija Ruva, Sintija Rīta Ugarenko, Amālija Viktorija Vasiļeva, Valters Safonovs.

3.klasē- Viktorija Poceviča, Karlīna Eihenberga, Lilīta Kakšte.

4.klasē- Keita Reste, Annija Pole, Inese Jankovska.

Iemīlēt grāmatu lasīšanu visiem skolēniem novēl skolotāja Raja Samofalova

Ziemassvētki sabraukuši rakstītām kamanām...

Šogad par 5.- 12.klases skolēnu eglītes pasākumu organizēšanu rūpējāmieš mēs, 10.klases skolēni, un mūsu audzinātāja Inese Blūma. Nolēmām rīkot Ezervīziju, kurā piedalīties uzaicinājām visu klašu skolēnus, vispirms izlozējot, kādas valsts Ziemassvētku svinētājus viņi pārstāvēs. Šķīta, ka ikviens bija apmierināts ar notikušo izlozi.

Un tā- 5.klasei nācās meklēt Spānijas kultūrai raksturīgus elementus, lai tos atklātu savā Ziemassvētku priekšnesumā. 6.klase pārstāvēja Āfrikas tautas, atvedot uz pasākumu pat žirafi un palmu. 7.klase bija indiāņi, kuri savu virsaišu vadībā demonstrēja indiāņu kultūras vērtības. Bet 8.klase bija viesi no Vācijas, atklājot šīs valsts Ziemassvētku svinēšanas tradīcijas un izpildot tiroliešu Ziemassvētku dziesmu. 9.klasei visus nācās iepazīstināt ar Indijas savdabīgo kultūru un vēderdejām, bet 11.klase demonstrēja Ķīnas vareno ietekmi visā pasaulē. 12.klase atspoguļoja mūsu kaimiņus- Krieviju. Ļoti grūti nācās izvirzīt nominācijas un atrast vakara galveno „Naglu”, jo visi bija centušies un sagatavojuši patiešām labus un saturīgus priekšnesumus. Aptaujājot klātesošos, secinājām, ka vislabāk ir patīcis 11.klases sportiskais priekšnesums, kurš atspoguļoja Ķīnas akrobātiskos sportistus. Malači!

Ne jau pats svarīgākais šoreiz bija sadalīt vietas, bet gan iepazīt dažādas kultūras, valstis un tautas, jo šodien mūsu dzīve vairs nav iedomājama bez saskarsmes ar atšķirīgiem cilvēkiem un viņu tradīcijām. Iepazīstot tās, mēs bagātinām sevi, un ir nianse, kuras pavisam nejauši esam pārņēmuši arī mēs savā dzīvē.

Betija Dunauska, 10.klases skolniece

Ziemassvētki apkārt pasaulei...

Miljoniem bērnu visā pasaulē pazīst Santa Klausu jeb Ziemassvētku vecīti ar viņa sarkano uzvalku, melnajiem zābakiem, balto garo bārdu, lielo vēderu un sarkano degunu. Viņš vienmēr ierodas Ziemassvētku vakarā ar milzīgu dāvanu maisu, nolaižas uz katras mājas sniegotā jumta savās kamanās, kas mērojušas garo ceļu no paša Ziemeļpola. Ragavu priekšgalā atrodas piesiets visiem labi zināmais ziemeļbriedis Rūdolfs un citi viņam līdzīgie. Mājās parasti viņš iekļūst ieslidinoties pa skursteni... Lai gan tradīcijas dažādās pasaules valstīs atšķiras, tomēr visur tas nozīmē vienu un to pašu – tie ir Kristus dzimšanas svētki.

Itālijā bērni saņem dāvanas no labās raganas La Befanas, kas ir veca kā pasaule, sakumpusi un tērpusies melnā. La Befana bija atraitne, bez bērniem, kad trīs Karaļi tālajā ceļā, lai redzētu Kristus bērnu, viņu sastapa. Kad viņi jautāja tai ceļu uz Betlēmi, viņa bija pārāk aizņemta ar mājas uzkopšanu un aizsūtīja tos prom. Saprotot savu kļūdu, viņa pameta visu un devās meklēt Jēzus bērna silīti. Pēc nostāstiem līdz pat šai dienai viņa joprojām meklē Kristus dzimšanas vietu, tāpēc dodas no mājas uz māju, atstājot dāvanas labajiem bērniem.

Spānijā, Meksikā, Puertoriko un Dienvidamerikā bērniem Ziemassvētku dāvanas atnes Trīs gudrie karaļi, kamēr Francijā bērni ar nepacietību gaida Ziemassvētku vecīša vai Pere Noel atnākšanu.

Citās kultūrās, piemēram, **Holandē Svētais Nikolass ceļo kopā ar palīgu - vecu bīskapu**. Viņš ierodas sarkanā bīskapa tērpā, jājot uz balta zirga. Daudzās ostas pilsētās runā, ka viņš esot kuģojis ar Spāņu kuģi. Viņam blakus iet Melnais Pēteris ar melnu maisu un grāmatu, kurā ir sarakstīta katra holandiešu bērna uzvedība gada garumā. Labi bērni saņem dāvanu no bīskapa, bet sliktos bērnus Melnais Pēteris var ielikt melnajā maisā un aizvest prom.

Vācijā Santa Klauss arī ceļo ar palīgu, kas pazīstams kā Knecht Ruprecht, Krampus vai Pelzebock. Viņš nāk ar maisu uz muguras un stieni vai zariem rokā. Santa Klauss dod dāvanas bērniem, kas uzvedušies labi, bet tie, kas bijuši slikti, tiek sodīti - palīgs viņus noper ar žagariem.

Zviedru bērniem jāgaida rūķis Jultomten, ko sauc arī par Julemanden vai Julenisse. Viņš valkā sarkanu apmetni un nes maisu ar dāvanām uz muguras. Rūķis atlido kamanās, kuras velk Julbocker, kazas Toras un pērkona dievs. Elfi, ko sauc par Juul Nisse, slēpjas katras ģimenes mājas bēniņos visu gadu un ar nepacietību gaida, lai varētu nosaukt labo un sliktu darbu sarakstu galvenajam rūķim. Bērni atstāj glāzi piena vai rīsu pudīņu bēniņos, lai elfi varētu ar tiem mieloties, tādējādi tiem pielabinoties.

Austrijā un Šveicē dāvanas iznēsā Kristus bērns. Dažās pilsētās bērni Kristus bērna vietā gaida skaistu meiteni- eņģeli, kas nāk no debesīm un nes sev līdzīgas dāvanas.

Anglijā versija par Santa Klausu vispopulārā visā pasaulē: pie bērniem ierodas Ziemassvētku vecītis, mugurā tam ir sarkans tērps, galvu rotā svēto zaru kronītis. Tieši viņš ir tas, kas nodrošina dāvanas bērniem.

Kā citās zemēs un valodās novēl : „Priecīgus Ziemassvētkus!”

Afrikaner (Afrikaans) ~ "Geseënde Kersfees!"

Argentīna ~ "Felices Pascuas!"

Bohemian ~ "Vesele Vanoce!"

Brazīlija - "Boas Festas!"

Ķīna - "Saint Dan Fai Lok!"

Dāņu - "Glædelig Jul!"

Holandiešu - "Vrolijk Kerstfeest!"

Angļu - "Merry Christmas!"

Filipīnu - "Maligayang Pasko!"

Somu - "Hyvaa Joulua!"

Franču - "Joyeux Noël!"

Vācu - "Froehliche Weihnachten!"

Grieķu - "Kala Christouyenna!"

Havaju - "Mele Kalikimaka!"

Ebreju - "Mo'adim Lesimkha!"

Islandiešu - "Gledileg Jol!"

Indonēziešu - "Selamat Hari Natal!"

Īru - "Nollaig Shona Dhuit!"

Itāļu - "Buone Feste Natalizie!"

Japāņu - "Kurisumasu Omedeto!"

Korejiešu - "Sung Tan Chuk Ha!"

Lietuviešu - "Linksmu Kaledu!"

Malajiešu - "Selamat Hari Natal!"

Mauritāņu - "Meri Kirihimete!"

Norvēģu - "God Jul!"

Rumāņu - "Craciun Fericit!"

Puriāņu - "Felices Fiestas!"

Protugāļu - "Boas Festas!"

Slovāku - "Vesele Vianoce!"

Spāņu - "Feliz Navidad!"

Zviedru - "God Jul!"

Velsiešu - "Nadolig Lawen!"

Internetā gūto informāciju apkopoja un papildināja Kristiāna Žeka, 10.klases skolniece

Mēs neaizmirstam arī senlatviešu Ziemassvētku tradīcijas...

Nevieni svētki nenorit bez paaudžu paaudzēs krātām tradīcijām. Arī gada īsākajai dienai un garākajai naktij jeb Ziemassvētkiem vai Ziemas saulgriežiem ir savas tradīcijas. Par latviešu raksturīgākajām tradīcijām tiek uzskatītas- pirtī iešana, deviņu ēdienu ēšana, kas nodrošina pārtikušu nākamo gadu, iešana budēļos, ķekātās jeb čigānos, blūķa vilkšana, zīlēšana un dāvanu dāvināšana.

Mājas pušķošana

Ziemassvētkiem gatavojoties, tīrīja un uzkopa māju, pēc tam to pušķoja. Mājā ienesa eglīti, kurai bija īpaša nozīme; vēsturiski tā nāk no senču dzīvības koka, ko Ziemas saulgriežos ienesa namā. Pušķošanai izmantoja egļu zarus, krāsainus dzīparus, salmus, smilgas, putnu spalvas, olas, augļus, dārzeņus, ēveļu skaidas un kaltētus ziedus. Sevišķi populāra bija puzuru veidošana. Tie tika izgatavoti no salmu savērumiem, ko papildināja ar dažādiem citiem materiāliem, piemēram, krāsainām lupatiņām vai putnu spalvām. Dažreiz puzura vidū tika iekārts kartupelis, kurā sadurti salmi. Šāds veidojums tika dēvēts par saulīti. Rotājumus visbiežāk darināja bērni, ieliekot tajos savu mīlestību un bērna sirds skaidrību. Tāpēc šādiem veidojumiem piemita īpaša enerģētika. Arī mūsdienās uzskata, ka tie lieliski attīra telpu no nevēlamām enerģijām, par cik puzuriem ir daudzskaldņa forma, kas sastāv no daudzām mazām piramīdiņām.

Ziemassvētku mielasts

Ziemassvētkus senie latvieši svinēja trīs dienas- no 24.decembra līdz 26.decembrim. 24.decembra vakars bija ķūķa vakars, kad galdā goda vietā tika likta īpaša graudu biezputra, saukta par ķūķi jeb koču. Graudu ēdieni simbolizēja dzīvības procesu nepārtrauktību un cieņas izrādīšanu senčiem, kuru garu labvēlību šādā veidā svinētāji mēģināja iemantot.

Ak tu lielu brīnumiņu,
Pilni galdi piekravāti:
Cūkas kājas, šņukurītis,
Bieza putra vidiņā.

Ziemassvētki tika sagaidīti ar bagātīgi klātu galdu, uz kura netrūka ne ēdienu, ne dzērienu, tāpēc bez obligātā ķūķa uz tā bija zirņi, pupas, cūkas šņukurs, putraimu desas, vistas cepetis, štovēti kāposti, sautēti kāļi un burkāni, krāsni cepti kartupeļi, pīrāgi un apaļi rauši, kas simbolizēja sauli. Tradicionālais Ziemassvētku dzēriens bija medalus, ko mūsdienās vairs nevar redzēt uz svētku galda. Taču dzēra arī pienu uni paniņas. Obligāti uz galda atradās maize, sāls un uguns, kas solīja svētību nākamajam gadam. Galdu nedrīkstēja novākt visu Ziemassvētku nakti, lai nākamo gadu dzīvotu pārticībā.

Ko mēs, bērni, ēdīsim
Ziemassvētku vakarā?
Būs zirņi, būs pupiņas,
Būs cūciņas šņukuriņš.

Latgalē tāpat kā visās katoļticīgajās valstīs, četras nedēļas pirms Ziemassvētkiem, kas sakrīt ar Adventu, sāka ievērot gavēni, kura laikā uzturā nelietoja gaļu.

Ziemassvētku pāršanās

Ziemassvētku pirts rituāls bija paredzēts, lai sagatavotu cilvēku gaismas uzvaras svētkiem. Pirts tika kurināta dienu pirms Saulgrieži atradās zenītā vai Saulgriežu dienas rītā. Pirtī ne tikai fiziski mazgājās, bet arī simboliski attīrījās no visa enerģētiski sliktā, kas pa gadu sakrājies, un sagatavojās jauna, veiksmīga enerģētiskā cikla uzsākšanai.

Budēļos, ķekatās, kaļadās jeb čigānos iešana

Šim notikumam īpaši gatavojās. Ļaudis gatavoja maskas, kas parasti līdzinājās tiem gariem, kuriem gribēja pielabināties. Viena no pazīstamākām senlatviešu ķekatnieku maskām bija lāča maska, jo cilvēki ticēja, ka lācis ar savu rūkšanu aizbaida projām visus ļaunos garus. Lācim noteikti līdzī gāja tā dīdītājs, kas skandināja:

Danco, lāci, danco, lāci,
Saimeniece, samaksās:
Šķiņķi, gaļas, klaiņu maizes,
Trīs pimberi naudas.

Bez lāča populāras bija buka, nāves, dzērves, garās sievas un mazā vīriņa maskas. Masku gājiens devās cauri ciemiem no mājas uz māju, dziedot un dejojot. Katram gājienam bija savs vadonis, ko dēvēja par Budēļu vecajo. Tam vienmēr līdzī bija rīkste, ar ko nopērt māju ļaudis. Pēriens bija jāsaņem katram obligāti, lai nākamajā vasarā to nenoēstu odi un dunduri. Budēļtēva rīkstei latvieši piedēvēja varenu dzīvības, veselības un auglības spēku. Budēļiem bija jāpaliek nepazītiem. Šim nolūkam centās izmainīt balsi, mutē liekot kādu priekšmetu un pat izgriežot liekos zobus no rāceņiem. Budēļus visur laipni sagaidīja, bagātīgi pacienāja un apdāvināja, jo tas solīja svētību tam namam un ģimenei, kurā budēļi ciemojās. Kurš gan gribētu atteikties no svētības? Budēļi atnesa svētību ikvienai vietai, kur tie uzturējās.

Simtiem cepu kukulīšus,
Ziemassvētkus gaidīdama;
Simtiņš nāca danča bērnu
Ziemassvētku vakarā.

Bluķa vilkšana

Šim nolūkam jau iepriekš tika sagatavots ozolkoka bluķis, kura abos galos iestiprināja resnas virves. Ziemassvētku vakarā vīrieši ķērās pie virvēm un vilka bluķi gan pa savu sētu, gan no vienas mājas uz otru cauri visam ciemam. Bluķis tika īpaši izvilks cauri tām vietām, kur atgadījušās kādas likstas. Bluķa vilcējiem sekoja trokšņojošu ļaužu pūlis, tādējādi aizbaidot ļaunos garus. Valdīja uzskats, ka tie īpaši sarosās Saulgriežu laikā. Pēdējā no mājām bluķi ievēla speciāli šim nolūkam sagatavotos degošos salmos un sadedzināja. Līdz ar bluķi sadega visas pērnā gada neveiksmes, sliktās domas un darbi.

Pirms bluķa vilkšana pārtapusi par simbolisku ļaunuma iznīcināšanu, tālākā senatnē tā reprezentējusi Saules un gaismas augšupeju, vēlāk kļūstot par "Ziemassvētku vilkšanu kalnā", kad bluķis vilkts kalnā.

Ai, bagāti Ziemassvētki,
Lejiņā nogājuši!
Tekam, veci, tekam, jauni,
Velkam svētkus kalniņā!

Zilēšana un laimes liešana

Izplatīta Ziemassvētku vakarā bija nākotnes zilēšana. Tas bija vēl viens veids cīņai ar ļaunajiem gariem un veiksmes piesaistīšanai. Sevišķi ar zilēšanu noņēmās neprecētās meitas, kas vēlējās uzzināt, kurš būs viņu izredzētais. Precinieku varēja mēģināt ieraudzīt, atmuguriski pieejot pie krāsns un caur kājstarpī tajā raugoties. Arī Ziemassvētku naktī izslaukot istabu un uz saslaucītajiem grūžiem apsēstoties, un sukājot matus, varot ieraudzīt savu izredzēto nākam.

Uz labu ražu cerot nākamajā gadā, senie latvieši skaitīja zvaigznes debesīs; jo vairāk saskaitīja, jo labāka raža gaidāma. Vēl viens veids, kā tikt pie labas ražas, bija krustiņa izgatavošana no pīlādža, kurš pēc tam bija jāaprok rudzu laukā zem sniega. Bet, ja gribēja pie lielas naudas tikt, tad vajadzēja ņemt melnu kaķi un ar to klēpī apiet apkārt baznīcai.

Un pilnīgi noteikti visi senlatvieši zīmēja baltu krustu uz durvīm, lai mošķi un ļaunie gari netiek mājā.

Ar interneta gudrībām dalījās Ērika Asmusa, 10.klases skolniece

